

SEMINAR NACIONALNEGA ODBORA ZA SPODBUJANJE DOJENJA SLOVENSKEGA ODBORA ZA UNICEF

Ljubljana, marec 1999

Nacionalni odbor za spodbujanje dojenja (NOSD), ki združuje predstavnice in predstavnike pediatrov, neonatologov, medicinskih sester, babic, patronažnih medicinskih sester, predstavnic Slovenskega odbora Svetovne zdravstvene organizacije, Ministrstev za zdravstvo, za delo, družino in socialne zadeve ter predstavnice skupin mater za samopomoč pri dojenju, je na Ginekološki kliniki v Ljubljani, dne 26. in 27. 3. 1999 organiziral strokovni seminar.

Seminar je bil namenjen izobraževanju zdravstvenega osebja porodnišnic, ki bodo ali so že uvedle postopke za pridobitev naziva in plakete »Novorojencem prijazna porodnišnica« (NPP). Pridobitev tega mednarodnega naziva temelji na izpolnjevanju zahtev dveh dokumentov, ki sta ju izdala Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) in UNICEF, in sicer *Deset korakov do uspešnega dojenja* in *Mednarodni kodeks o trženju nadomestkov za materino mleko* (glej prilogo). Dokumenta omogočata, da osebje porodnišnic pri delu z novorojenci in njihovimi materami vzpodbuja in ščiti pričetke izključnega dojenja kot najprimernejše naravne prehrane novorojencev in kasneje dojenčev do 4. ali 6. meseca starosti. V Sloveniji imamo trenutno dve porodnišnici z mednarodnim priznanjem NPP iz leta 1998 – to sta ljubljanska in celjska, v neposredni prihodnosti pa se na oeno pripravlja tudi mariborska porodnišnica.

Na tokratni seminar so bile objavljene tudi patronažne medicinske sestre, ki po odpustu iz porodnišnic nadaljujejo delo z novorojenci in njihovimi materami. Ob osnovnem cilju seminarja, ki je izobraževanje zdravstvenega osebja za spodbujanje in zaščito dojenja v NPP, sta bila tokrat pred organizatorji še dva dodatna cilja:

- ustrezno *obvestiti* predstavnice patronažne službe o pričeti pobudi in postopkih za pridobitev naziva NPP v Sloveniji ter
- pričeti *poenotenje delovanja* zdravstvene oskrbe otrok in mater v prvem letu ali dveh po porodu, v smislu enotnih navodil in skupnega strokovnega dela vseh, ki so zaposleni na pomembnem področju otroške prehrane, in s tem predvsem pri vzpodbujanju in zaščiti dojenja.

Vabilu se je odzvalo razveseljivo veliko udeleženk (70) iz večjega števila slovenskih krajev. Prisotne so bile udeleženke iz Kranja, Postojne, Slovenj Gradca, Jesenic in ljubljanske porodnišnice ter iz zdravstvenih domov ljubljanske občine, Domžal, Grosupljega, Idrije, Ivančne Gorice, Kočevja, Litije, Logatca in Raven na Koroškem. Predavalnica na Ginekološki kliniki v Ljubljani je bila tako oba dneva napolnjena do zadnjega sedišča. Iz ankete, ki so jo udeleženke izpolnile na koncu seminarja (52 oddanih izpolnjenih anketnih listov) sledi, da je prišlo največ medicinskih sester iz porodnišnic in otroških dispanzerjev (54 %), sledijo patronažne medicinske sestre (31 %) in babice (5 %) ter tri

zdravnice (neonatologinja, pediaterinja, porodničarka). Za veliko večino je bila to prva udeležba na seminarju NOSD, 20 % se jih je že pred tem izobraževalo na podobnem seminarju o spodbujanju dojenja.

Ob prijavi na začetku so vse udeleženke prejele mape z gradivi SZO in UNICEF-a v slovenskem prevodu.

Seminar je potekal v skladu z navodili omenjenih organizacij s predavanji, razpravami in praktičnim delom na porodnišničnih oddelkih ter v porodni sobi.

Program so izpolnile naslednje strokovne teme: zakaj je dojenje pomembno za preživetje otrok (B. Bratanič), z osnovnimi podatki o prednostih dojenja in možnih neugodnih posledicah hranjenja z drugačno vrsto hrane. Podani so bili osnovni statistični podatki o dojenju v svetu in Sloveniji (tab. 1).

Tab. 1. *Odstotek ob odpustu iz porodnišnic dojenih in število živorojenih novorojencev v Sloveniji (podatki iz Perinatalnega informacijskega sistema Slovenije).*

Leto	Dojeni*	Delno*	Nič*	Živorojeni
1993	92,3	3,9	3,9	20135
1994	92,7	3,7	3,6	19707
1995	90,8	5,0	4,1	19108
1996	90,0	6,2	3,7	18905
1997	88,6	7,7	3,7	18120
5 let	90,9	5,3	3,8	95975

* – % od vseh živorojenih

V svetu je pogostnost dojenja ponovno v porastu; za slovenske matere lahko trdimo, da nikoli niso prenehale dojit in da slovensko zdravstveno osebje nikoli ni prenehalo spodbujati k dojenju. Zato poznavalce razmer tudi ne preseneča naglo in razmeroma gladko napredovanje večine slovenskih porodnišnic k nazivu NPP.

S. Hoyer je predavala o anatomiji in fiziologiji laktacije, jemanju anamneze pri doječi materi, o spretnosti komunikacije in poslušanja doječih mater ter o dveh praktičnih temah: o bolečih bradavicah ter o ukrepih pri pomanjkanju mleka in pri vzpostavljanju ponovne laktacije.

G. Njenjić, ki je skupaj z Vesno Savnik iz Slovenskega odbora za UNICEF nosila tudi glavno breme organizacije seminarja, je predavala o splošnih kriterijih za pridobivanje naziva NPP, antenatalni pripravi na porod, vodenju skupinskega izobraževanja nosečnic za dojenje, prvem dojenju po rojstvu in o dojenju pri zaposlenih materah.

O tehnikah izbrizgavanja mleka iz dojki in zapletih na dojkah je spregovorila L. Drinić.

J. Elouissi je predstavila delo laične skupine mater za pomoč pri dojenju (LLL). Prve izkušnje s telefonskim svetovanjem ob težavah pri dojenju je strnila U. Savodnik, ki je

tudi članica skupine mater, ki pomagajo manj izkušenim k čim uspešnejšem dojenju.

D. Zelinka je opisala nego in načine hranjenja ter priprave na dojenje pri bolnih novorojencih in pri novorojencih z nizko porodno težo.

O vplivih zdravil na dojenje in dojenčka je predavala dr. L. Cerar. Dr. T. Abramič pa je predstavila dojenje v času bolezni matere ali otroka.

Doc. V. Velikonja je predavala o psiholoških dejavnikih pri dojenju in graditvi materine samozavesti, kot ene bistvenih opor za uspešno dojenje.

V zadnjem predavanju je B. Bratanič spregovoril o Mednarodnem kodeksu za trženje nadomestkov za materino mleko (glej prilogo), ki ga je SZO izdala že leta 1981 in je omejen tudi v Konvenciji o otrokovih pravicah (odstavki e) v 24. členu (1), ki poziva k izobraževanju za spodbujanje in podporo »prednostim dojenja«. Gre za zaščito dojenja pred različne načine reklamirano umetno prehrano za dojenčke ter reklamo, prodajo ali celo podarjanje te hrane in pripomočkov, ki lahko neposredno škodijo dojenju (cucilji, stekleničke za hranjenje, nalepke na hrani in plakati z reklamami za umetno prehrano novorojencev in dojenčev). Vsaka porodnišnica, ki želi plaketo NPP, mora ob osnovnem dokumentu *Deset korakov k uspešnemu dojenju*, dosledno upoštevati tudi omenjeni mednarodni kodeks.

Ob predavanjih je bilo nekaj ur namenjenih tudi vajam na porodniških oddelkih, kjer so lahko udeleženske praktično preizkusile, kar so se naučile med predavanji in živahnimi razpravami.

Na koncu seminarja o dojenju so udeleženske oddale izpolnjene vprašalnike o svojem bodočem delu in o poteku seminarja. V povzetku izidov ankete jih je 75 % napisalo, da je bil seminar zanje zelo koristen, za 25 % pa je bil dokaj koristen. Pri odločitvi za bodoče delovanje v smislu spodbujanja dojenja na lastnih delovnih mestih jih 20 % namerava vzpodbuditi lastno porodnišnico k dejavnosti za pridobitev plakete NPP, večina ostalih pa želi prenesti novo znanje tudi na svoje delovne kolegice in kolege (25 %). Več kot 50 % jih bo povečalo napore za ustrezno, bolj individualno spodbujanje dojenja v lastnih okoljih. Zanimivi so bili načrti posameznih udeleženk, ki bodo pri svojem delu pristopile k povsem praktičnim spremembam: ukinitvev stekleničk in cuciljev za hranjenje, ukinitvev dodatnih nočnih obrokov umetnega mleka in več časa, ki si ga bodo vzele za posamezne doječe matere.

Največ jih je pohvalilo vse predavatelje in točnost ter ustreznost organizacije seminarja. Pohvaljena je bila tudi udeležba laičnih svetovalk ter predavanje psihologinje. Na splošno je veljalo veliko pohval tudi dobro izbranim temam seminarja in živahnim razpravam.

Na vprašanje »Kaj vas je na seminarju motilo?« ni bilo veliko odgovorov. Udeleženske so bile kritične do nekaterih predavateljic, ki so svoja predavanja brale, in do vprašanj v razpravah, ki so izvirala predvsem iz lastnih izkušenj udeleženk in ki za večino niso bila zelo zanimiva.

Na koncu ankete je največ udeleženk predlagalo izboljšanje sodelovanja med porodnišnicami, patronažo in otroškimi dispanzerji (12 %), izvedbo podobnega seminarja za vso Slovenijo, katerega cilj bi bil poenotenje doktrine o dojenju in pogostejše teme o dojenju v medijih (dojenju prijazna družba!).

Organizatorji lahko sklenemo, da so bili vsi trije cilji seminarja, ki smo si jih zastavili, v celoti doseženi. Seveda

velja to le za prisotno skupino zdravstvenih sodelavk. Zelo smo bili veseli velikega zanimanja za spodbujanje dojenja in velike pripravljenosti vseh udeleženk za odkrit in strokoven dialog. Menim, da ne bom zašel v protislovje, če zapišem, da smo se vsi na tem seminarju veliko naučili in izmenjali veliko koristnih ter tudi zelo potrebnih idej za uresničevanje skupnega cilja: spodbujanje in zaščita dojenja v dojenju prijazni družbi.

Literatura

1. Marolt-Meden B ur. Konvencija o otrokovih pravicah. Slovenski odbor za UNICEF, 1997: 9.

Priloge

Priloga 1

»Deset korakov k uspešnemu dojenju«¹

Vsaka ustanova, ki oskrbuje porodnice in novorojence naj:

1. Pripravi napisana pravila dojenja, ki jih redno predstavlja vsem zaposlenim zdravstvenim delavcem.
2. Vsi zdravstveni delavci morajo biti izšolani za izvajanje teh pravil.
3. Vse nosečnice je potrebno poučiti o prednostih in izvajanju dojenja.
4. Materam je potrebno pomagati, da prično dojeti v prve pol ure po porodu.
5. Pokazati jim je potrebno, kako dojeti in kako ohranjati laktacijo, tudi če bi bile ločene od svojih otrok.
6. Novorojenci razen dojenja ne smejo prejemati ne hrane ne tekočine, razen kadar bi bilo to *medicinsko* indicirano.
7. Matere in novorojenci naj bodo skupaj vseh 24 ur (rooming-in).
8. Vzpodbujati je potrebno dojenje po želji.
9. Dojenim novorojencem ne dajemo nobenih cuciljev ali dud.
10. Podpirati je potrebno ustanavljanje skupin za podporo dojenja, kamor je po odpustu iz porodnišnic mogoče napotiti matere.

Priloga 2

»Mednarodni kodeks o trženju z nadomestki za materino mleko: povzetek glavnih točk«²

1. Nobenega reklamiranja nadomestkov materinega mleka v zdravstvenem sistemu ali javnosti.
2. Nobenega podarjanja vzorcev take hrane materam ali nosečnicam.

¹ Povzeto po: *Protecting, Promoting and Supporting Breastfeeding: The Special Role of Maternity Services. A Joint WHO/UNICEF Statement*. Published by the World Health Organization, 1211 Geneva 27, Switzerland

² Povzeto po: *UNICEF UK Baby Friendly Initiative, Course in Lactation Management and Breastfeeding Promotion, Module 5 by A.Radford*.

3. Nobenega podarjanja ali poceni prodaje nadomestkov materinega mleka bolnišnicam.
4. Nobenih stikov med zastopniki tovarn in materami.
5. Gradiva za matere morajo biti brez reklame, z jasnimi in popolnimi informacijami ter opozorili.
6. Tovarne nadomestkov materinega mleka naj ne obdarujejo zdravstvenih delavcev.
7. Nobenih zastoj vzorcev zdravstvenemu osebju, razen za poklicno ocenjevanje ali raziskovanje na ravni ustanov.
8. Gradiva za zdravstvene delavce naj vsebujejo le znanstvene podatke.
9. Nobenih slik otrok ali drugih idealiziranih podob na nalepkah otroške hrane.
10. Nalepke na ostalih proizvodih morajo vsebovati informacije za pravilno uporabo, napisane tako, da ne ovirajo dojenja.

Asist. mag. **Borut Bratanič**, dr. med.
Predsednik Nacionalnega odbora za
spodbujanje dojenja, Neonatalni oddelek
Pediatrične klinike, KC Ljubljana,
Vrazov trg 1, 1525 Ljubljana